

ŠTIRIDESET LET AVTO-MOTO DRUŠTVA ŽELEZNIKI

V počastitev dneva republike je Avto-moto društvo v Železnikih dne 25. novembra 1988 proslavilo svojo štiridesetletnico obstajanja. Jubilejne proslave so se udeležili številni člani društva, domačini in krajanji zgornje Selške doline ter gostje od drugod. Slavnostni govornik o zgodovini in dejavnosti društva je bil Peter Polajnar, prvi sekretar društva, še danes član upravnega odbora in hkrati aktiven delavec na področju motoroznanstva.

Tovarišice in tovariši, ljubitelji moto dejavnosti, mladina in drugi prisotni:

Sprehodimo se skozi čas! Sprehodimo se skozi zadnjih štirideset let, ki poleg vsesplošnega napredka, vidnega na vsakem koraku, pomenijo tudi življenje, delo in dosežene uspehe na področju avto-moto dejavnosti v Železnikih. Ozrmo se na prehojeno pot, na kateri so ostali mejniki, ki so vplivali ali so bili pomembni za naš razvoj.

Pisalo se je leto 1948. To je bil čas obnove, udarniškega dela, čas prizadevanj za uresničitev prvega petletnega načrta razvoja gospodarstva, s katerim naj bi nadoknadili zamujeno in Jugoslavijo približali razviti Evropi. To takrat niso bile iluzije, to je bila stvarnost. Bil je to čas pritiska na mlado jugoslovansko državo, na njeno suverenost, samobitnost in njen razvoj. Bil je to čas splošnega pomanjkanja dobrin, potrebnih za preživetje. Ves narod je sprejel naloge, ki so bile potrebne za takratne razmere. Tako tudi naša organizacija avto-moto. V statutu AMZ iz tistega časa, ki govori o ciljeh in nalogah organizacije, zasledimo sledeča določila: da vzgaja svoje članstvo v duhu tradicij NOB, razvija pri njih ljubezen do armade ter njenih mehaniziranih enot in tako daje prispevek k čuvanju pridobitev naše revolucije in k stalni krepitvi obrambne moči naše države, da svoje delovanje usmerja tudi na podeželje, razvijajoč pri širokih kmečkih množicah, zlasti mladini, ljubezen do tehnike motornih vozil. Še posebno pa skrbi za dvig moto tehnike v kmečko obdelovalnih zadrugah, združenih ekonomijah in

traktorsko strojnih postajah. Iz navedenih določil je razvidno, da je avto-moto organizacija, podrejena družbenim potrebam, imela prvenstveno obrambno-gospodarski značaj.

Izboljšanje splošnih razmer v državi je omogočilo tudi spremembe namembnosti naše organizacije. Področja njene dejavnosti so se dopolnila, razširila in se osredotočila na vzgojo, šport, domači in mednarodni turizem, organizacijo in varnost cestnega prometa, skratka, bistveno spremenjeni program dela. V opisanih razmerah se je pred štirimi desetletji rojevala naša organizacija. Rojevala se je spontano, sama po sebi, iz čiste potrebe nekaterih zanesenjakov, ljubiteljev te dejavnosti, brez vsakršne tradicije, brez vsakršnih materialnih pogojev, iz čistega idealizma.

Naj omenim, da je bila v tistem času tudi na področju avto-moto dejavnosti izvajana planska politika. Na podlagi planskih predlogov je AMZ izvajala organizacijo AMD po teritorialnem principu, tj. princip okrajev. Tako so AMD dobili le večji centri. Železniki so po tem principu pripadli pod pristojnost AMD Šk. Loka, ki je bilo na tej osnovi tam že organizirano. Teritorialni princip organizacije ni dopuščal ustanovitve samostojnega društva in je zato naša inciativa izražena v tem smislu pri AMZ naletela na gluha ušesa. V dogovoru z AMZ, ki je dopustila izjemo, in v dogovoru z vodstvom AMD Šk. Loka smo zato organizirali samostojni krožek v Železnikih. Ta naj bi organizacijsko spadal pod pristojnost AMD Šk. Loka. Opravljal naj bi iste naloge in sprejemal iste zadolžitve, vendar bi bil brez pristojnosti, ki so pripadale društvu.

Pričeli smo zbirati kandidate za članstvo, ki je bilo v fazi ustanavljanja ozko osredotočeno na zaposlene v takratni NIKO produktivni zadrugi kovinarjev, kjer je bilo največ mladih ljudi – navdušencev motorizacije. Že s prvim zamahom smo zbrali 41 kandidatov, kar je zadoščalo ustanovitvenim pogojem. Za dan 15. maja 1948 je bil sklican ustanovni občni zbor, katerega se je udeležilo pretežno število

Peter Polajnar govori ob jubilejni slovesnosti AMD Železniki

ustanoviteljev. Po obrazložitvah pomena in namena organizacije AMD smo izvolili organe. S tem je bil ustanovitveni postopek opravljen. Zato je 15. 5. 1948 šteti kot datum uradne ustanovitve in organiziranega delovanja avtomoto dejavnosti v Železnikih.

Nova organizacija je takoj pričela svoje poslanstvo, tj. izobraževanje s področja poznavanja in uporabe motornih vozil. Dne 28. 5. 1948, ko se je pričel prvi teoretični pouk, moramo šteti kot datum organiziranega poučevanja te snovi v kraju. Zaradi pomanjkanja voznih kapacitet v društvu smo morali dobiti lastno vozilo. Dogovori z AMZ, ki je takrat dodeljevala vozila kot družbena sredstva, so bili brezuspešni. Odklonili so nas z obrazložitvijo, da nismo pravna oseba in naj vse svoje potrebe uveljavljamo preko društva. Druge poti nabave so bile omejene, oz. jih ni bilo. Trg avtomobilov ni obstajal, ves vozni potencial je bil v posesti družbenega sektorja, tuja prodaja ni bila dovoljena. Tako stanje je društvu povzročilo veliko težav, pravo krizo. Članstvo se je močno zmanjšalo in postalo pasivno. Na delu je ostalo le nekaj zanesenjakov, ki so z nesebičnim delom, vsestranskim razdajanjem, polni optimizma utirali pot napredku in se korak za korakom pribijali proti cilju. Pasivnost članstva se je stopnjevala do take mere, da se člani niso udeleževali niti občnih zborov svoje organizacije, pa je zato AMZ postavljala vprašanje svojega obstoja. Tako misel smo kategorično zavračali.

Leto 1950 je nov mejnik na poti našega dela, saj pomeni prvo prelomnico z nabavo lastnega

prevoznega sredstva. To leto je bil nabavljen prvi motocikel, že leto za tem pa prvo vozilo ali bolje ostanki vozila. Prvo, kot drugo nabavo nam je finančno omogočila zadruga Niko. V kakšnem stanju je bilo vozilo in kakšni so bili takrat pogoji za njegovo obnovo, zgovorno pojasnjuje dejstvo, da smo polna tri leta potrebovali, preden smo vozilo 3. 9. 1954 postavili na cesto. Manjkajoče dele zanj smo iskali po vseh odpadkih od Ljubljane do Beograda. V njegovo obnovo smo pritegnili velik del članstva. S svojim deležem pa so izstopali posamezniki. Sedaj šele je organizacija zaživela v pravem razmahu. Postali smo samostojni, neodvisni pri izvrševanju društvenih nalog, po drugi strani pa smo si s prevoznimi storitvami za tovarno zagotavljali stalen vir finančnih sredstev, tako pomembnih za naš razvoj. Leta 1952 smo pridobili status samostojnega društva. Ta pridobitev je bila nujna, izkazalo pa se je, da tudi pravilna in za nadaljnje delo koristna.

V letu 1955 se je k AMD Železniki pripojilo AMD Selca. S tem smo pridobili značaj društva za Selško dolino. Ugodno finančno stanje, pridobljeno z delom članstva, nam je omogočilo nove nakupe avtomobilov v letih 1958, 1959 in 1960. Kupovali smo še vedno rabljene avtomobile, vendar že povojne proizvodnje, sposobne za takojšnjo uporabo. Izakazalo se je, da so bili ti nakupi zelo gospodarni, saj so prispevali svoj delež tako k ugledu kot pozitivnim rezultatom društva. Tak razmah dejavnosti je postal opazen tudi pri AMZ Slovenije in že smo bili deležni prvih pohval.

Leta 1961 so se razmere na tržišču avtomobilov toliko izboljšale, da nam je bila preko AMZ omogočena nabava prvega povsem novega avtomobila iz domače proizvodnje. To je bil bistven premik v dotedanjem poslovanju in mobilni sposobnosti vozil. Končali smo z obdobjem uporabe starih vozil. Stara vozila smo prodali, vsa naslednja leta pa kupovali nove avtomobile.

Vsestranski razmah društvene dejavnosti je odpiral novo nalogo: pridobitev društvenih prostorov. Po preselitvi dejavnosti tovarne Niko na novo lokaciji so nam v letu 1959 dodelili opuščeno stavbo. Leta 1961 smo pristopili k njeni adaptaciji. V prvi fazi sta bili dograjeni dve garaži, v drugi fazi pa dozidava nadstropja. Tako smo pridobili prostore za učilnico in upravo. Adaptacija je zahtevala visoka finančna sredstva, katera je društvo zmoglo postopoma, pa je zato trajala do leta

1965, ko je bil dom uradno predan svojemu namenu. Ob tem ne moremo mimo priznanja posameznim tovarišem, ki so nosili breme adaptacije in v društvu pustili neizbrisen pečat svojega dela.

Ob vseh naporih in dosežkih materialnega značaja pa je društvo vsa leta množično izobraževalo prebivalstvo, kar so opravljali izključno domači ljudje. Po grobi oceni je društvo od leta 1956, ko je pričelo z intenzivnim delom, letno opravilo od dva do štiri tečaje teoretičnega in praktičnega pouka v skupinah od 30 do 70 slušateljev. Poleg pouka za voznike A in B kategorije je prirejalo še tečaje za voznike traktorjev in sodelovalo pri cestno prometni vzgoji na osnovni šoli.

Vse delo v društvu do leta 1961 smo opravljali prostovoljno, z zavestjo pripadnosti organizaciji in njenim potrebam, za njen napredek, za njeno poslanstvo. Kdo bi našteval vse, ki so vložili svoj delež, pionirje, organizatorje, predavatelje in inštruktorje, vse, ki so v teh štirih desetletjih hodili po stopinjah začetnikov in bogatih začeto delo. Vsak je prispeval svoj delež, vgrajen v mozaik našega skupnega dela. Pozivam vse, ki danes nadaljujete delo, da ga opravljate z istim elanom, za iste cilje, tj. dvig tehnične kulture domačega človeka.

Bežno smo se sprehodili skozi čas in prikazali le določene mejnike v našem delovanju. Štirideset let, merjeno v času, ni dolga doba, štirideset let delovanja nekega društva pa pomeni veliko, zlasti če je bilo delo tako uspešno, rezultati tako obilni in opravljeni tako očitni premiki.

Iz nič so ustvarjene dobrine, ki jih društvo danes poseduje in mu v prihodnosti omogočajo normalno delo. Vendar to so le materialne dobrine, ki jih zmore vsakdo, ki poseduje finančna sredstva. Večji dosežek je znanje, ki smo ga dali ljudem. Dolino smo popolnoma preobrazili in jo dvignili na zavidljivo tehnično raven. Od predvojnih nekaj posameznikov, ki so obvladali znanje upravljanja motornega vozila, je bilo v teh letih usposobljenih preko 4000 voznikov, prebivalcev naše doline. To pa je krona našemu delu, to pa je največ, kar smo ljudem mogli dati. Doseženi rezultati opravičujejo društveni obstoj. Številno članstvo in zanimanje za delovanje društva kažejo na vraščenost organizacije med ljudi. To pa je cilj in porok njegovi uspešni prihodnosti. Rek: »Iz naroda za narod« je v delovanju našega društva za koristi naše doline – neizpodbiten.

S to mislijo je Peter Polajnar sklenil svoj govor ob jubileju društva.

Za njim je sedanjí predsednik društva Matevž Trojar pozdravil vse prisotne, še posebej oba predstavnika AMZS, predsednika komisije za voziška dovoljenja iz Kranja, predstavnika sveta za preventivo in vzgojo v prometu, predstavnika Gorenjske zavarovalne skupnosti Triglav, predstavnika AMD Kranj, Škofja Loka, Cerklje, Šenčur in Žiri ter predstavnike organizacij združenega dela, društev in drugih organizacij Selške doline. Temu je sledila glavna svečanost s podelitvijo priznanj in nagrad.

Černetovo plaketo in knjigo AMZS so prejeli člani prvega upravnega odbora iz leta 1948: predsednik Franc Bogataj, sekretar Peter Polajnar, blagajnik Jože Torkar, referent za šolanje Milan Veber in član odbora Vinko Markelj.

Za posebne zasluge pri ustanovitvi in delovanju društva ter graditvi doma AMD so prejeli Černetovo plaketo in knjigo AMZS: Niko Žumer, Matevž Šmid in Štefko Primožič.

S knjigo in priznanjem je AMD Železniki nagradilo še osemnajst ustanovnih članov, s priznanjem trideset dolgoletnih delovnih članov in inštruktorjev, dvajset priznanj pa so prejele organizacije združenega dela iz Selške doline in druga avto-moto društva za pomoč in sodelovanje.

AMD Železniki je posebej podelilo priznanje, knjigo AMZS in članske dokumente za leto 1989 Francu Beštru iz Selc za vztrajno in

Prvi predsednik AMD Železniki Franc Bogataj in sedanjí predsednik Matevž Trojar

dolgoletno delo na področju motorizacije in Jožetu Berniku iz Bukovice, kot najstarejšemu poklicnemu vozniku v Selški dolini.

Tudi Avto-moto zveza Slovenije je nagradila člane za dolgoletno in zvesto delo v organizaciji. Zlato plaketo AMZS so prejeli Rafko Eržen, Jože Fajfar, Maks Gaser in Peter Polajnar; srebrno plaketo Lado Koblar, Stane Bernik in Rudi Penič; bronasto plaketo Janko Frelih, Matevž Jensterle in Štefan Nastran. Šest članov je prejelo priznanja AMZS in prav toliko častni znak AMZS.

Ob koncu slovesnosti smo se spomnili petnajstih umrlih ustanovnih članov AMD Železniki, med katerimi je bil najzaslužnejši Milan Veber z Jesenovca. Trije njegovi najožji sodelavci so mu, v znak počastitve in spomina, odnesli venec na grob.

Ustanovni člani AMD Železniki:

† Jakob Benedičič, p. d. Kopiščarjev, Češnjica; † Franc Benedik, p. d. Konduktar, Železniki; Rado Benedik, p. d. Benedikov, Železniki; † Niko Bertonec, p. d. Pavlonovcev, Železniki; Jože Blaznik, p. d. Podnivčkov, Železniki; Franc Blaznik, p. d. Podnivčkov, Železniki; Jože Bogataj, p. d. Kovačev, Češnjica; Franc Bogataj, p. d. Škovinc, Železniki; † Janez Čemažar, p. d. Jožmanov, Železniki; † Tone Čemažar, p. d. Jožmanov, Železniki; † Janez Čufer, p. d. Čočov, Češnjica; † Jože Dolenc, p.

d. Glavanov, Železniki; Jože Fajfar, p. d. Šoštarjev, Železniki, Rudno; † Franc Fajfar, p. d. Lajšanov, Studeno, Lajše; Vlado Hafner, p. d. Kovačev, Selca; Alojz Jelenc, p. d. Švijov, Železniki; Ivan Jelenc, p. d. Beštrov, Dražgoše; Franc Kavčič, p. d. Peskarjev, Železniki, Dražgoše; Janez Koblar, p. d. Mažicov, Železniki; Alojz Kristan, Železniki; Janez Lotrič, p. d. Gusteljnov, Železniki; † Franc Lotrič, p. d. Gusteljnov, Železniki; Vinko Markelj, p. d. Anžicov, Češnjica; Franc Peternelj, p. d. Čemažarjev, Češnjica; Valentin Petrač, Železniki; Peter Polajnar, Češnjica; Štefko Primožič, p. d. Lopatnikov, Železniki; Stane Porenta, Železniki; † Ignac Prezelj, p. d. Andrejevcev, Češnjica; † Anton Rodič, Kranj; † Janko Šmid st., p. d. Fronc, Železniki; Janko Šmid, p. d. Froncov, Železniki; Matevž Šmid, p. d. Prešnikov, Železniki; † Ciril Šuštar, p. d. Pobčev, Železniki, Sorica; Franc Taler, p. d. Vahtarjev, Železniki; Jože Torkar, Železniki; † Milan Veber, p. d. Bencelj, Jesenovce; Franc Vrhunc, p. d. Glavanov, Železniki; † Jože Zupanc, p. d. Lokačev, Železniki; Franc Zupanc, p. d. Maticov, Dražgoše; Niko Žumer, Železniki.

Od navedenih 41 ustanovnih članov jih je med tem časom 15 umrlo (označeni so s križcem pred imenom).

Matevž Trojar